

ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА УРОЦІ МАТЕМАТИКИ

Сучасна школа орієнтована на формування в учнів світогляду, загальнокультурних інтересів, загальнолюдських цінностей. У зв'язку з цим одним із головних завдань сучасної початкової школи є створення необхідних і повноцінних умов для особистісного розвитку дитини, формування її активної громадянської та особистісної позиції, пошук оптимальних шляхів зацікавлення учнів навчанням, підвищення їх розумової активності, спонукання до творчості, виховання молодшого школяра. Так виникає потреба у підготовці молодших школярів до такої діяльності, що вчить розмірковувати, прогнозувати та планувати свої дії, розвиває пізнавальну й емоційно-вольову сферу, створює умови для самостійної активності, співробітництва, творчості та дає змогу адекватно оцінювати свою роботу.

У дослідженнях багатьох педагогів і психологів зауважено, що оригінальність мислення, творчість школярів найповніше виявляються й успішно розвиваються в різній навчальній діяльності, що має дослідницьку спрямованість. Це особливо актуально для учнів початкової школи, оскільки саме в цей час навчальна діяльність стає провідною і визначає розвиток основних пізнавальних особливостей дитини. У цей період розвиваються форми мислення, що забезпечують у майбутньому засвоєння системи наукових знань і розвиток наукового, теоретичного мислення.

Психологічні основи дослідницького методу в навчанні розкрито в публікаціях Л. Виноградової, О. Савенкова. Особливості навчальної поведінки розкрито у працях А. Под'якова. Проблема продуктивних методів навчання розглядалась у дослідженнях М. Скаткіна та І. Лернера. Особливості дослідницької діяльності школярів висвітлено в працях О. Долян, А. Леонтовича, М. Маркової, О. Обухова, М. Олексієва, Л. Фоміної. Особливості організації дослідницької діяльності молодших школярів на уроках краєзнавства розкрито в науковій праці А. Аркадієвої.

Для розвитку активної особистості необхідні діяльнісні, проблемні, практико-зорієнтовані, рефлексивні, групові методи. Учитель має орієнтуватися на використання таких педагогічних технологій, за допомогою яких не просто поповнювалися б знання й уміння з навчального предмета, а й розвивалися такі якості учня, як пізнавальна активність, самостійність, уміння творчо виконувати завдання.

Дослідницький метод навчання передбачає організацію процесу набуття нових знань. Дослідження не передбачає створення якогось заздалегідь спланованого об'єкта, його моделі чи прототипу [1, с. 7]. Відповідно до цього, навчання спрямоване на розвиток в учня умінь і навичок дослідницького пошуку. О. Савенков стверджує, що основою

дослідницької діяльності є дослідницька поведінка, яку визначає як вид поведінки, що побудований на базі пошукової діяльності і спрямований на вивчення об'єкта або розв'язання нетипової (проблемної) ситуації.

Дослідницька діяльність молодших школярів, на думку С. Пічугіна, має відповідати таким педагогічним вимогам:

- враховувати вікові психолого-педагогічні особливості учнів початкової школи;
- спиратися на базовий стандарт і бути основою для поглиблення та отримання нових знань;
- сприяти формуванню наукового мислення, що відрізняється системністю, гнучкістю, креативністю;
- стимулювати пізнавальну активність і розвиток творчого потенціалу молодших школярів.

В. Феоктистова виділяє такі етапи організації навчального дослідження:

- вибір теми;
- постановка цілей і завдань;
- висунення гіпотези;
- організація дослідження: (дослідження гіпотези шляхом експерименту, теоретичного аналізу, спостереження; розв'язання питання і перевірка);
- фіксування результатів у вигляді записів, малюнків, колекції тощо;
- презентація результатів дослідження [1, с. 8].

Дослідницькі уміння молодших школярів допомагають не тільки отримати нові знання із різних галузей, а й оволодіти універсальним способом пізнання навколишнього світу.

Так, наприклад, при роботі з геометричним матеріалом під час вивчення багатокутників у 1-му класі можна запропонувати дітям плакат, на якому зображено декілька трикутників, чотирикутників і п'ятикутників. Фігури на плакаті не згруповані, проте кожна група багатокутників має свій колір. Учитель повідомляє, що, наприклад, фігури синього кольору називаються трикутниками, жовтого – чотирикутниками, а червоного – п'ятикутниками й запитує в учнів, чому групи фігур мають саме ці назви. У результаті зіставлень, порівнянь і розмірковувань учні доходять до певного висновку.

При розв'язанні нового виду складеної текстової задачі, що містить уже відомі учням прості задачі, від молодших школярів вимагається вивчення фактів (аналіз умови, виділення даних, усвідомлення питання задачі), виявлення проміжних невідомих даних (зв'язки, що існують між відповіддю і шуканим), складання плану діяльності (план розв'язування задачі), причому на цьому етапі можуть виникнути нові ідеї щодо розв'язання задачі і знайдені різні способи її вирішення, здійснення цього плану, формулювання відповіді й виконання перевірки розв'язку. Усі ці

кроки властиві дослідницькому підходу до навчання.

Дослідницька діяльність – вища форма самоосвітньої діяльності учня. Численні психолого-педагогічні дослідження доводять, що саме дослідницька діяльність найбільше розвиває в учнів здатність до творчого самостійного мислення. Навчальний матеріал шкільного курсу математики дає змогу створювати проблемні ситуації, які сприяють активізації самостійної творчої діяльності учнів. Для того, щоб молодші школярі активно залучилися до дослідницької діяльності, вчитель має уникати надання учням готових способів дій при розв'язанні тих чи інших типів завдань.

Список використаних джерел:

1. Пичугин С.С. Учебно-исследовательская деятельность младших школьников на уроках математики / С.С. Пичугин // Начальная школа. – 2008. – № 6. – С. 43–49.